

# GOSPODARSKI VESTNIK

Št. 9.

V Gorici, dne 1. septembra 1928.

Leto VI.

Izhaja enkrat na mesec. Stane letno  
10 lir. — Posamezna številka 1 lro.

Uredništvo in upravništvo v Gorici,  
Via S. Giovanni št. 6, I. nadstropje.

==== Ponatis je dovoljen le s popolno navedbo vira. ====

## VINOGRADNIŠTVO.

### Pred trgatvijo.

Ze zopef je jesen pred vrati. Letos ni vinogradnik jeseni posebno vesel, ker trgatev bo letos splošno v celi deželi revna in slaba. Grozdje je drobno kakor brinje in še vedno noče zoreti. Vinogradniki se še vedno ozirajo na nebo in pričakujejo dežja, ki bi malo trte osvežil in jagode napihnil, da bi postale bolj sočne ter vendar enkrat začele zoreti. Do danes močnega dežja še ni bilo, ali vidi se, da ni daleč od tega, ko bo moralo pričeti deževati. Trgatev bo torej letos kasna. Mislim, da pred 10. oktobrom ne bo nikdo trgal. Tako slabe vinske letine, kakoršna bo letos, je ne pamtijo najstarejši ljudje. Letos sicer v deželi ni bilo skoraj nič toče, ali suša je trtam, zlasti pa bolj mladim zelo škodila. Tudi v prihodnjem letu ni pričakovati obilne vinske letine, kajti znano je, da se ravno v mesecu juniju in juliju, ko je bila največja suša, tvorijo na trtah popki, v katerih že spi zarod in poganjki za prihodnje leto.

Ker zdaj ni več posebnega dela v vinogradih, ni more vinogradnik nič takega storiti, kar bi bilo v prid zboljšanju letošnje letine. Najbolje je, da z trgatvijo

kolikor mogoče počaka, da bo grozdje dobro dozorelo. V kolikor bo potreboval vinske posode, mora že zdaj misliti na to, da bo čista in zdrava, ker v moji praksi kot »nekak vinski zdravnik« sem ugotovil, da se v naši deželi pokvari mnogo vina radi slabe posode. To se pa letos nikakor ne sme zgoditi, ker vina bo malo in to, kar bo, bo seveda tudi drago in težko zaslužno. Nekaj navodil za letošnjo trgatev bom pa spisal za prihodnjo številko tega lista.

Letošnjo jesen bi pa bilo neobhodno potrebno trtam dobro pognojiti, da si bodo trte, ki so radi suše trpele, zopef opomogle. Ker bo pa radi pomanjkanja krme tudi malo gnoja, bi bilo zelo priporočljivo, posejati zdaj v septembru vinograde z rdečo deteljo, katere bi se spomladi potem za časa cvetenja detelje podkopala. Ta način gnojenja vinogradov je v drugih vinorodnih krajih zelo razširjen, ali pri nas je žal le malo poznan. Vinogradniki, poskušajte s tem načinom gnojenja, in videli boste, da boste zadovoljni z uspehom. Kako se seje ta detelja, je pisal naš list v prejšnji številki.

Just Ušaj.

## ŽIVINOREJA.

### O paši in o pašnikih.

Pomen in važnost paše za živinorejo.

V krajih, kjer živine ne gonijo nikdar na pašo, ne bo živinoreja dosegla nikdar v napredku onega viška, kakor v okrajih, kjer je paša živine splošno in vsako leto v navadi. Zlasti velja to za izrejo plemenske živine. Zato je tudi razumljivo, zakaj uživa Švica tako velik ugled v izreji plemenske govedi. Vsi ukrepi tamkajšnje vlade in vsa prizadevanja številnih društev za izrejo in poboljšanje pasem bi ostali skoraj brez uspeha, ako bi ta dežela ne razpolagala s tako odličnimi pašniki.

Nekdaj je bila tudi pri nas paša živine v vseh krajih, bodisi gorskih, bodisi podeželskih, splošno v navadi. Živino so pasli na skupnih gmajnah. Te gmajne so pa bile v prejšnjem stoletju razdeljene in parcelirane. Njihovo površino so posamezniki porabili deloma za njive, deloma za travnike, in paša živine se je sčasoma popolnoma opustila. Kljub takratni obilni in splošni paši je bila naša živinoreja tedaj na mnogo nižji stopnji kakor danes. To pa v prvi vrsti radi tega, ker ni bilo v deželi dobrih plemenskih bikov in krav ter radi dejstva, da so bili ti pašniki vsi brez vsakega oskrbovanja in gnojenja prepuščeni sami sebi. Na njih se je živina bolj sprehajala kakor pasla. Danes imajo pri nas pašnike, kolikor se to razume v pravem pomenu besede, edino le živinorejci v goratem delu dežele. Ti pašniki, ki se nahajajo večinoma nad 1000 m višine nad morjem, se imenujejo planine. V te visoke planine se žene živina o sv. Ivanu, a vrača se z njih o sv. Jerneju. Na Pivki, v Istri in na Krasu pasejo tudi goved, ali goved ne ostane čez noč na pašnikih, ampak se vsak dan vrača na dom. Najmanj se pase živina po Vipavski dolini in v Brdih. V teh krajih

je živina skoraj celo leto v hlevu. Pred nekaj leti, ko niso imeli vodovoda po vaseh, so živino vsaj gonili vsakodnevno v »kal« pit. Pri tem se je živina vsaj nekoliko sprehodila, ali danes so po večini še to opustili in dosti je take živine, ki ne pride po celo leto iz hleva. Tako držana živina mora postati mehkužna, šibkih kosti in rahlega zdravja. Krave in zlasti mlade junice zgubijo ves nagon do pojanja in se radi zafolstenja jajčnikov splošno nočejo pojati.

Za doseg prave lepe in zdrave plemenske živine je torej paša neobhodno potrebna. Na paši se radi svobodnega premikanja in radi globokega vdihavanja svežega zraka razvije celokupno živalsko telo mnogo bolj in močneje kakor doma v hlevu. Zlasti vpliva povoljno paša na pljuča, mišičevje in prebavo. Velika razlika med dnevno in nočno toploto ter večkratno menjanje vremena vpliva utrjevalno in okrepčevalno na pašočo se živino, ki postane proti prehladu in drugim boleznim bolj utrjena in manj občutljiva. Zelo dobro vpliva paša tudi na živčevje, zlasti pa na spolovila pri kravah. Zato izpuščaj krave, ki se nočejo pojati, redno na pašo in v mnogih slučajih boš lahko zaznamoval uspeh.

Če je pašnik dober, se živina kmalu privadi paši. Krma, ki jo živina na paši dobi, vsebuje mnogo beljakovin in mineralnih snovi. V sveži travi ne manjka niti vitaminov, ki so po najnovejšem raziskovanju za pravilno prehrano človeškega in živalskega telesa toliko važni. Zato je tudi razumljivo, zakaj je paša zlasti za mlado živino toliko koristna in važna.

Poleg vseh teh prednosti, ki jih nudi paša, ima paša samo eno slabo stran in sicer to, da se s pašo zgubi mnogo gnoja. Ta nedostatek paše, ki je v krajih zlasti vinorodnih, kjer primanjkuje gnoja, precej velik, se vendar ne da primerjati s koristmi, ki jih nudi paša.

### Kakšni bi morali biti pašniki.

Dobri pašniki morajo imeti gosto travno rušo bolj nizke trave z majhnim odstotkom detelj. Dobri pašniki tudi ne smejo imeti vlažnih mest, kjer rastejo kisle in slabe trave. Ta vlažna mesta so ognjišča za jeferne in pljučne črve. Tam, kjer primanjkuje dobrih naravnih pašnikov, bi bilo najbolj priporočljivo, da se pašniki umetno napravijo s posevijo primerne mešanice.

### Gnojenje in oskrba pašnikov.

Pašnike moramo tudi pognojiti, če nam je na tem ležeče, da bo živina na njih dobila dovolj dobre paše. Po planinskih pašnikih, kjer imajo sezidane stajne za živino, se mora pridelani gnoj raztrositi. Tla v staji bi morala biti iz betona, da bi tudi gnojnica ostala v stelji, oziroma se odtekala v gnojnično jamo. Isto tako je neobhodno potrebno, da se razbrskajo in razširijo vsi kravjeki, ker če se kravjek ne razbrska, zrastejo na tem mestu slabe trave, katerih govedo noče jesti. Najprimernejše gnojenje pašnikov pa bi bilo sledeče: prvo leto gnoj in kompost, drugo leto Thomasova žindra in kalijeva sol, tretje leto dušična gnojila (gnojnica, čilski soliter, žveplenokisli amonijak itd.). Poleg gnojenja pašnikov, moramo na pašnikih izvršiti še sledeča važna opravila: iztrebiti moramo vse strupene rastline in plevel, počistili pašnike od kamena in grmičevja in pobranati jih, da s tem zatremo mah.

### O paši govedu.

Paša na suhih in pustih gmajnah je neracionalna ter se ne izplača, ker na takih pašnikih govedo strada in izgubi na teži. Take pašnike izkoriščamo lahko samo s pašo drobnice. Glede števila živali, ki jih en pašnik lahko dovoljno in uspešno čez celo poletje prehrani, se računa, da je potrebno za 3 krave 2 ha površine dobre paše; če je pašnik slab, pa mora na vsako kravo odpasti 1 ha površine. Da se paša pravilno in popol-

noma izrabi, je potrebno pašnik porazdeliti v posamezne ograde.

Živino pasemo potem samo v eni izmed ograd in šele, ko je ograda popašena, pušimo živino v drugo ogrado. Na ta način se pašnik bolje izrabi. Kdor ima samo par glav živine, ta tudi lahko tako napravi, da priveže goved h kolu. V tem slučaju, prestavi šele tedaj kol, ko je govedo popaslo svoj odmerjeni prostor.

### Končna pripomba.

Ker so razmere v Brdih in tudi v Vipavski dolini večinoma nepovoljne za napravo in zdrževanje pašnikov, svetujem živinorejcem v teh krajih, da spuščajo svojo živino vsaj proti jeseni na travnike, da se živina vsaj nekoliko sprehodi in naužije čistega zraka. Nadalje bi morali poskrbeti s popravo in rednim kidanjem hlevov, da bi bila živina v njih deležna boljšega zraka in več svetlobe.

—:—

### Ali naj redimo stare krave?

Na to vprašanje, ki je došlo našemu uredništvu in ki je večjega pomena kakor se dozdeva, odgovarjamo na tem mestu s krajšim člankom.

Reja starih krav ne donša nobenih dobičkov in sicer iz teh le vzrokov. Čim starejša postaja krava, tem večja je nevarnost, da zboli za jetiko. Jetika se radi sožitja živali precej širi med govedo in je postala nekaka splošna bolezen. Vzroki okuženja so različni tako se okuži n. pr. govedo s krmo, na kateri se nahajajo tuberkole, nadalje v slučaju napajanja živine s presnim mlekom jetičnih krav, z vdihanjem okuženega, s tuberkolami nasičenega zraka. Čim starejše postajajo krave, tem bolj so izpostavljene okuženju.

Pri starejših kravah približno od sedmega leta dalje se manjša sposobnost, da se popolnoma izkoristi zaužita krma, z vsakim nadaljnim letom, radi tega postajajo stroški za vzdrževanje vedno večji. Starejše živali zahtevajo

mного več krme kakor mlajše živali in se dado tudi zelo težko opitati.

Kakovost mesa se slabša s starostjo živali: radi tega se tudi plačujejo za staro živino le male vsote.

Z rastočo starostjo se pa manjša tudi količina mleka in sicer pada vsebina maščobe, ki je najdragocenejši del mle-

ka, hitreje kakor pa vsebina suhe tvarine.

Ob enem izgublja mleko starejših živali bolj in bolj svoj dobri okus. Iz takega mleka napravljeno maslo je seveda manj vredno.

Iz tega izhaja jasno, da nima gospodar prav nobene koristi od tega, če redi starejše krave ali če take nakupuje.

## MLEKARSTVO.

### Kako se lahko posode za mleko dobro osnažijo?

Glede tega pravi Josip Neumann, obratni vodja v Ringelhain-u, to-le: Doslej se je posoda za mleko omivala z gorko vodo, v kateri se je raztopila soda in nato oplaknila z vrelo vodo, ter poveznila v kakem zračnem prostoru, da se je odcedila in osušila. Ker pa je treba za segrevanje vode precej časa in kuřiva, zato se je uporabljala za omivanje posode večkrat premalo gorka voda, radi česar ni bila posoda zadostno osnažena. Radi teh nedostatkov prizadevati si je bilo treba, dobiti kakšno tako sredstvo, da se osnaži posoda dodobra samo z mrzlo vodo. Poskusi ki so se priredili v to svrhu, so se dobro obnesli in sicer se je dognalo, da se uporabi lahko namesto sodine, apnena voda (na vodi ugašeno apno ali apneni belež). Ker se da odpraviti z apnom v posodi za mleko nahajajoča se kislina in nesnaga, še laže nego s sodo, zato se da osnažiti posoda dodobra celo z mrzlo vodo. V

tem slučaju naj se posoda najprej odrgne ali obriba s ščetjo (ne s cunjjo) pomočeno v apneni belež. Nato naj se posoda oplakne z mrzlo vodo in povezne na kakem zračnem in solčnem prostoru. En in isti apneni belež se lahko ponovno uporabi. Da se uporablja apneni belež za snaženje posode za mleko, ni nič novega, ali uporabljaj se je doslej še v premajhni meri. Na Danskem se poslužujejo dandanes v vseh mlekarnah apna na prej opisani način za snaženje cinaste posode in shrambnih podov. Trajalo je sicer precej dolgo, preden se je začel uporabljati apneni belež na splošno in sicer zato, ker je belež sluzinčadi spočetkoma razjedal prste. Ko so se pa ljudje izurili v uporabi apnenega beleža, ne dela to nikakih težkoč. V teku malih let se je uporaba apnenega beleža v danskih in šlezijško-holštajnskih mlekarnah in celo v kmetijskih obratih (poslednje v glavnem za snaženje vrčev za prevažanje) tako rekoč udomačila in izpodrinil je apneni belež uporabo gorke vode s sodo.

## KMETIJSTVO.

### Kako naj se piše o kmetijstvu?

(Odgovor na članek v »Edinosti«  
od 28. avg. t. l.)

Radi dejstva, da ni dopisnik C. D. v članku pod gornjim naslovom v »Edino-

sti« grajal samo načina pisanja kmetijskih in gospodarskih člankov v naših političnih listih, ampak je kritiziral tudi mesečne revije, se čutimo dolžni, da mu na tem mestu odgovorimo.

Da pa bo naš odgovor razumljiv vsem našim čitateljem in torej tudi onim,

ki gori imenovanega članka v »Eдинosti« niso čitali, ponatisnujemo ta članek dobesedno:

### Prvi odstavek se glasi:

Ko prebiram članke, ki se nanašajo na kmeta oziroma na poljedelstvo v naši deželi, zadobim občutek, ki mi ga je vzbudil Cankar v »Beli krizantemi«. Vse polno je varuhov ter prerokov, ki se oglašajo po političnih listih in revijah. Prvi vleče na levo, drugi na desno, vsi pa so trdnega prepričanja, da naš kmet ne hodi pravo pot. Kakor uboga para ali bežečno živinče je poljedelec; ves obnemogel vleče tovor po grapavi poti, nad njim pa se znašajo poklicani in nepoklicani vodniki. Stopili so v krog učenikov ljudje, ki jim je teža dela neznana; ljudje, ki se niso nikoli resno bavili z gospodarskim vprašanjem in se niso potrudili niti najmanj, da bi prodrli do vzrokov gospodarskih neprilik. Le malo je bilo do danes klicarjev, ki bi bili doumeli, da negativno oporekanje prej škodi kakor koristi, da ubija odrekanje zmožnosti našemu ljudstvu tudi samozavest.

**Naš odgovor:** Prav nič ni res, da je vse polno »varuhov in prerokov«, ki pišejo po listih strokovne članke, ker kakor je nam znano, bi lahko na prste ene same roke našteali vse dopisnike gospodarsko - strokovnih člankov po naših listih. Pomanjkanje fiskovnih sotrudnikov občuti zlasti naš list, ker mora urednik skoraj vse članke sam napisati. Torej število kmečkih »priganjačev« gotovo ni veliko. Kolikor je nam znano, so vsi oni maloštevilni dopisniki kmetijskih člankov sinovi kmečkih starišev, in so se vsi gotovo že v prav rani mladosti, in pozneje tudi, ko so študirali, dodobra seznanili s krizi in težavami našega kmečkega stanu. Tudi pozneje so vsi naši dopisniki ostali v stalni zvezi s kmečkim slojem. Radi tega se našim strokovnim dopisnikom ne more očitati, da se niso nikdar potrudili, da bi spoznali in ugotovili vzroke današnjih gospodarskih neprilik. Mi to dobro vsi vemo, da ni samo kmet kriv

današnjim gospodarskim težavam, ampak tudi okolnosti in neprilike, proti katerim je borba včasih sploh nemogoča, včasih pa le težavna. Vendar pa kmet ne sme nikoli kloniti, ampak storiti mora vse, kar mu je le mogoče, da premaga te neprilike. Teh neprilik pa gotovo nikdar popolnoma ne bo premagal, in zato ta boj z njimi tudi nikdar ne bo ponehal. Izmed vseh sredstev se je izkazala največkrat samopomoč, združena s smotrenim delom, izvršenim natančno po strokovnih navodilih, kot najbolj uspešno sredstvo. Kar se tiče negativnega oporekanja, se našemu listu ne more nič očitati, ker nikdar nismo samo grajali kmeta, da ne dela prav, ampak smo mu tudi s pozitivnimi nauki vedno kazali pravo pot. Isto tako tudi nismo nikdar odrekli kmetu zmožnosti, ker če bi to trdili, mu bi delali krivico. Poleg tega pa bi bilo splošno nespametno nezmožnim kmetom še nadalje podajati strokovne nauke.

### Nadalje piše C. D.:

Pač, razdiralna metoda je lažja ko ustvarjalna. Gospodarske neprilike so dane in spričo njih ni potrebna bogve kako temeljita razčlemba celotnega položaja, da človek udari po stanu, ki je ustvarjalec življenjskih dobrin. Tem laže je to radi zavesti, ki prevladuje vsevprek, češ, da je kmet nazadnjaški v delu in sodbi, da ni zmožen kritičnega razmišljanja. Res, ni težka naloga; človek sede, prime pero v roko in zapiše. Gospodarska kriza izvira iz tega, ker naš kmet ne zna gospodariti; ne gnoji, da bi pridelal; seje najslabša semena; je trmoglav, ne uboga; je bulež in tepec. In ko je pisec oblekel gornje misli ter jih nekoliko raztegnil, tedaj vstane zadovoljen, sicer ne zato, da je kmeta poučil, pač pa zato, ker je udaril po njem.

**Naš odgovor:** Kar piše C. D. o neki naši razdiralni metodi pisanja, pa ga pri najboljši volji ne razumemo in zato mu tudi odgovoriti ne morejo. O nekem »udrihanju« po kmetu v našem listu niti govora ne more biti. Če smo kdaj neka-

terim kmetovalcem očitali, da niso dovolj napredni, smo to storili vedno v samozavesti, da je res, kar trdimo. Tudi tega nismo nikdar storili z namenom, da bi kmeta s tem žalili, ampak vedno z namenom spodbude k napredku. Nikdar še nismo od nikogar slišali, da bi kateri kmet postal radi tega malodušen in da bi radi tega izgubljal samozavest v svojo moč in v svojo zmožnost. Nasprotno smo imeli nešteto krat priliko opaziti, da je ta očitke pomagal. Za napisanje samo takih očitkov, kakor jih našteva dopisnik, res ni potrebno biti strokovnjak in niti ni potrebno mnogo razmišljati, ali napisati res strokovni članek ni tako lahko, kakor se navadno misli, zlasti med inteligenco, ki ne pripada tej stroki. Kar pa dopisnik nadalje piše, ko trdi, da se v kmetijskih člankih titulirajo kmetje z buteži, trmoglavci in tepci, pa mi teh izrazov še nismo čitali dozdej v nobenem strokovnem članku, pa bodisi v revijah in niti v polit. časopisih. Najbrž je dopisnik, ki gotovo ni strokovnjak v kmetijstvu, čital ravno prej, ko je napisal ta članek, Cankarjevo knjigo »Bela krizantema« in je v hipni razburjenosti obrnil puščico v nepravo smer.

### C. D. nadaljuje:

In ko bere kmet svojo obsodbo, ni najbrž najboljšje volje. Gotovo poseže z mislijo v delo, ki ga je bil izvršil, da bi mu zemlja dala čim več, saj je on prvi prizadet na tem, da izterja iz grude, kar največ more. Težko mu je, spričo omalovaževanja njegovega dela; polašča se ga malodušnost, katero še pospešuje trdi gospodarski položaj. Vera v lastno moč pada; samozavest se kruši, vsota odpornih sil pojema.

Pisec pa, ki je kmeta ozmerjal, živi v zavesti, da je izvršil del gospodarskega ter narodnega poslanstva. Ne, v omalovaževanju slednjih naših moči ni rešitve. Negativna kritika ni ona metoda, po kateri naj se dvigne ljudska samozavest, najmanj pa je primerna tako maloštevilni narodni edinici, kakor smo mi.

Gospodarski položaj ne zavisi vselej od kmetijskega dela in kmet ni vedno v stanu, da bi gospodaril in obdeloval zemljo nezavisno, njegovo delo je vezano na različne faktorje, zato se zgodi le premnogokrat, da mora podrediti svoje, sicer idealne načrte, višjim silam.

Komur je na srcu čim večja gospodarska in odporna moč našega kmetijskega doma, naj se posveti vprašanju s temeljitim študijem, in če hoče biti učenik, naj bo njegova metoda konstruktivna in ne destruktivna. Kdor zapiše misel, naj bo v njej tudi priznanje za vse ono, kar poskuša naše kmetijsko ljudstvo, da bi čimbolje rešilo svojo nalogo. Zavedajmo se, da besedičenje o splošnem ne rodi veliko uspehov. Le kdor seže v potankosti posameznih vprašanj in je poleg tega v podajanju rajši praktičen kakor pa teoretičen, bo žel od strani ljudstva priznanje, in le s tem, kar bo vzgledno podano, se bo slovenski kmet s pridom okoristil. Bodimo tvorci in ne razdiralci moči.

**Mi mu odgovarjamo:** V teh odstavkih pisec samo razteza ono, kar je v prvih dveh odstavkih trdil, in zato bo naš odgovor na te odstavke njegovega »nategnjenega« dopisa jako kratek. C. D. je res prepričan, da je kmet že vse storil, kar je mogel, in da se ne more več veliko od njega zahtevati. Ko bi bil C. D. strokovno izobražen, bi tega nikdar ne trdil, ampak bi videl, da bi naš kmet v pogledu izboljšanja svojega gospodarstva še veliko in veliko storil, ne da bi mu bilo potrebno zato kakega kapitala in niti ne večjega dela, kakor ga ima dozdej. Paziti bi moral samo na strokovne nauke in izvršiti dela po navodilih teh naukov. Za nekatera napredovanja pa je neobhodno potreben denar, in če ga kmet nima in tudi ne more na posodo dobiti, mu nikdo ne more zameriti, da dotičnih napredovanj ni izvršil. Kar se pa teorije in prakse tiče, pa mora dopisnik vedeti, da mora praksa vedno ob teoriji vzporedno stopati. Če je torej teorija prava, se tudi v praksi vedno dobro ponese.

Uredništvo.

## SADJEREJA.

### Sadni vrtovi in travniški nasadi.

Največ sadnega drevja imamo pri nas po sadnih vrtovih, ki jih vidiš okrog doma ali pa tako blizu doma, da jih imaš lahko pred očmi, če stopiš iz hiše. Cele vasi so pri nas v sadnem drevju. Kakor velik šop cvetja, tako se nam kažejo take vasi v spomladnem cvetju sadnega drevja, izmed katerega blišče in se vzdigujejo bele stene in raznobarvne strehe kmečkih hiš in gospodarskih poslopij.

Ti sadni vrtovi nam koristijo v prvi vrsti s pridelki na sadju, koristijo nam pa ravno tako s krmo, ki raste pod drevjem. To čutimo posebno v letih, ko je malo sadja. Ker se po takih vrtovih drevje sčasoma zaraste, tako da je trava v senci, uporabljajo travo radi za zeleno klajo. Ker je vrt blizu hiše, je ni daleč voziti. In ker so taki prostori posebno prilični za gnojenje z gnojnico, se lahko dobi z njih po tri, v posebno ugodnih razmerah pa tudi po štiri zelene košnje za živino. Prav tako se pa tako gnojenje pozna tudi na sadnem drevju, ki postane vse bolj rodovito in redno rodovito.

Po naših sadnih vrtovih bi se lahko pridelki podvojili, če bi obračali na nje fisto skrb in fisto zanimanje, ki ga lahko opazujemo po naprednih deželah, v Švici, na Češkem itd.

Dajmo tedaj tudi pri nas izboljševati dohodke iz sadnih vrtov! Dajmo jih bolje gojiti in dobro gnojiti! Imeli bomo dosti več veselja, dosti več sadja, dosti več zelene klaje in paše, ki nam jeseni in blizu doma tudi veliko zaleže. Dajmo pa sadne vrtove tudi povečati in tudi na ta način povzdigniti njih vrednost. Povsod ne bo šlo, toda marsikje se bo dalo pritegniti vsaj del sosednega zemljišča za tak nov nasad.

Sadnim vrtovom so čisto podobni travniški nasadi sadnega drevja. Razlika obstoji le v tem, da sadimo pri trav-

niških nasadih drevje v tako širokih vrstah, da imamo dosti prostora za sušenje sena. Pri takih nasadih se delajo vrste po 20 do 30 metrov narazen. V vrstah samih pa sadimo drevje po 8 do 12 metrov narazen.

Že iz razdalje takega nasada lahko povzamemo, da je treba zanj dosti prostornega travnika in da ni vsak travnik pripraven za to.

Pri travniških nasadih je krma glavni in sadje postranski, čeprav silno važen pridelek. Ob ugodnih sadnih letinah je lahko sadni pridelek več vreden kakor pridelek krme. Vzlic dvojnimi pridelkom, ki jih imamo s takih zemljišč, ima pa tako nasajanje vendarle svoje meje in se ne prilega povsod. To je tudi vzrok, da po mnogih naših krajih sploh ni videti takih nasadov.

Na majhne parcele in na oddaljene travnike ne bomo sadili drevja, dasi bi bila lega sama na sebi ugodna za to. V nizke in vlažne lege tudi ne spada sadno drevje. Razkosana mala posest tudi izključuje do malih izjem take nasade. Pač pa so za to pripravna zložena posestva z ugodno ležečimi travniki blizu doma, kjer so talne in podnebne razmere ugodne za rast in rodovitost sadnega drevja.

Kot manj ugodno stran takih nasadov moram navesti, da bo spis popolnejši, sledeče točke, ki so sicer manj tehtne, v gotovih slučajih pa pri nas vendarle uvaževanja vredne, in sicer: 1. večja možnost poškodb radi tatvine, 2. otežkočena košnja, zlasti če rabimo stroje, in 3. nekoliko zmanjšana vrednost zelene in suhe krme, če se ji primešava velo in suho listje, ki pada z drevja, zlasti če je bolno in odpada zgodaj radi fusikladija in drugih bolezni.

(Iz »Slov. sadjarja«).

## VRTNARSTVO.

### Gospodinje, sejte to jesen več motovilca in špinače!

Že večkrat je pisal naš list o tem, da se naše kmečko prebivalstvo prehranjuje s preveč enostransko in enovrstno hrano. Tako prehrana je za človeški organizem škodljiva, ker ne vsebuje navadno v dovoljni meri vseh hranilnih snovi, ki jih potrebuje človeško telo. Zlasti bo primanjkovalo v današnji kmečki hrani za človeško telo prepotrebni vitaminov, katerih važnost so zdravniki šele v novjšem času spoznali.

Ti vitamini se nahajajo v obilni in dovoljni meri v sveži zelenjadi. Zato je dolžnost vsake kmečke gospodinje, da se pri vsaki hiši prideluje dovolj zelenjadi. Pa ne samo za poletni čas, ampak tudi za jesensko, zimsko in zgodnje-spomladansko dobo. Najprimernejše zelenjave za ta čas so: endivija, rdeči radič, ohrovt, špinača in motovilec. Izmed imenovanih povrtnin se zdaj lahko sejata samo motovilec in špinača. Obe ti povrtnini, ki vsebujeta poleg vitaminov tudi mnogo železa, ki je za malokrvne ljudi toliko koristna snov, je zelo lahko in s prav malim trudom pridelovati, ker motovilec in špinača ne potrebuje skoraj nobene nege in oskrbovanja. Poleg že omenjenega izboljšanja kmečke prehrane bodo gospodinje s pridelovanjem zelenjadi obilo prispevale k olajšanju krize, ki je letos nastala radi slabe letine, ki jo je povzročila suša. Torej, gospodinje, izrabite priliko, in ne puščajte svojih vrtočev čez zimo praznih! Motovilec in špinača se pridelujeta in oskrbujejeta tako:le:

#### Pridelovanje motovilca.

Pridelovanje te zelenjadi, ki uspeva v vsaki vrtni zemlji, je tako navadno in enostavno, da si enostavnejšega pridelovanja niti misliti ne moremo. Pred set-

vijo, ki se jo lahko izvrši v avgustu, septembru in oktobru, se zemljišče na plitvo prekoplje in zrahlja. Nato se seme poseje in setev se na plitvo z grabljami zagrebe. Ko se je to storilo, je priporočljivo zemljo nekoliko s kako desko poftlačiti ali z valjarjem povaljati. S tem je setev gotova. Dela z oskrbo in nego ni nobenega, le če se zemljišče zapleveli, je potrebno plevel poriti in opleti. Ko pozneje nastopijo prav hudi mrazovi, je dobro motovilec pokriti s slamo. V snežnih zimah pa niti tega ni treba, ker odpravi to delo sneg.

Izmed raznih vrst motovilca je prav priporočljiva vrsta ta-le: temno zeleni motovilec s polnim srcem, ker ta vrsta dela male glavice.

#### Pridelovanje špinače.

Špinača se seje lahko spomladi in v jeseni. Spomladansko setev je izvršiti bolj zgodaj spomladi, ker kasno osejena špinača gre rada v poletni vročini kaj hitro v vrhe in napravi seme. V jeseni se seje špinača v mesecu avgustu in septembru. Špinača zahteva močno in dobro pognojeno zemljo. V taki zemlji raste bujno in dela lepe in velike liste. Zlasti ugaja špinači gnojnica, s katero je zemljišče večkrat politi. Špinača se seje navadno kar na čez, le na zemljiščih, ki so podvržena plevelu, je radi lažje plevelu sejati špinačo v vrste, ki naj bodo oddaljene 30 cm druga od druge. Tudi špinačo je dobro ob hudem mrazu pokriti z dračjem, da se obvaruje s tem pred pozebo.

Priporočljive vrste so: »Eskimo«, »Viroflay«, »Viktorija«, »princezinja Julijana«, in temno zelena špinača. Zadnji dve vrsti ne gresta tako hitro v vrhe in seme in zato sta zelo prikladni za spomladansko setev.

Uredništvo.



# TRAVNIŠTVO.

## O gnojenju travnikov.

Če so travniki v dobrem stanu, če dajajo mnogo sena, potem ni dvoma, da bi ne bilo pri hiši obilo krme, mnogo glav živine, mnogo gnoja, a tudi, da bi polje bogato ne obrodilo. Ako pa primanjkuje krme, potem primanjkuje tudi gnoja in kakor hitro to dvoje manjka, manjka tudi vsaka podlaga za obrestonosno kmetijsko produkcijo.

Dasiravno je oskrbovanje travnikov izmed vseh drugih kultur najpreprostejše, vkljub temu se travniki radi tega ne smejo zanemarjati, marveč je treba, da da vsak kmetovalec, ki zna količkaj računati, tudi svojim travnikom onega, česar potrebujejo. Ker se odvažajo s travnikov v obliki sena različne redilne snovi, ki jih je trava vzela zemlji, zato je nujno potrebno, da se odtegnjene redilne snovi travnikom zopet vrnejo, če se noče, da bi začela naša kmetija pešati. Kajti, če se pridelki s polja, travnika itd. le odvažajo, po drugi strani pa nič ne dovaža, mora seveda na vsak način zemlja polagoma popolnoma opešati. Do tega prepričanja so prišli dandanes že mnogi kmetovalci, ali dobi se pa tudi še precej takih, ki kljub malim stroškom, katere bi jim prizadjalo gnojenje travnikov, travnike šele potem pognoje, če jim je po gnojenju kaj gnoja ostalo. Oni smatrajo travnik kot takšno kmetijsko kulturo, kateri ni treba gnojiti.

Pravilno je, če se pognoji travnik vsako leto z dobrim kompostom ali mešanico, katere bi ne smelo manjkati pri nobeni kmetiji. Žal pa, da se takšno gnojilo pri mnogih kmetijah popolnoma pogreša. Ali če tega gnojila ni, potem naj se uporabi za gnojenje travnikov Thomasova žindra in kajnit. Kakor hitro ni travnik močviren in so se zemljišča, katerim je apna primanjkovalo, pognojila z apnom, potem se lahko z gotovostjo ra-

čuna na to, da bosta Thomasova žindra in kajnit, če sta se raztrosila že v jeseni, storila svojo dolžnost. S tega gnojiloma se ne samo pridela več krme, marveč se pomnože na travniku tudi razne detelje in grahorščice, t. j. takšne rastline, ki spravljajo v zemljo dušec iz ozračja. Po tej poti dospe v skupno gospodarstvo sploh mnogo dušca, ker se duščne snovi trav in detelj iz živalskega telesa potom izločkov izločijo in dospejo potem z gnojem na polje.

Ako ni bil travnik še nikdar ali pa samo šibko pognojen, potem je treba uporabiti zanj takšno fosfornato gnojilo, katerega fosforova kislina se ohrani v zemlji skozi več let. K takim fosfornatim gnojilom pa se prišteva edino le Thomasova žindra, a ne superfosfat. Superfosfatova fosforova kislina ima namreč to lastnost, da če leži dolgo v zemlji, se spremeni v težko raztopne spojine, z druge strani pa zleze radi prelahke raztopnosti pregloboko v zemljo.

Kar se tiče množine gnojil, katerega se ima vzeti pri gnojenju travnikov, bodi povedano, da je treba raztrositi na vsak hektar že gnojenih travnikov približno 4 kvintale Thomasove žindre in ravno toliko tudi kajnita vsako leto. Ako je travnik pušč, vzeti je treba seveda večjo množino enega in drugega gnojila.

Da se prihrani na času in delu, zmešata se lahko gnojili med seboj, ali poskrbeti je treba, da se zmešani gnojili raztrosita vsaj v teku 24 ur, sicer se ta zmes, če leži dalj časa, strdi.

S pravilnim gnojenjem se ne zviša samo količina sena, marveč zatre se ob enem tudi kisle trave in močvirne rastline, posebno pa se zatre mah, ki travo duši, in na mesto malovrednih trav stopijo sladke trave, pa tudi raznovrstne detelje in grahorščice se močno okrepe. Krmo, ki se je pridelala na pravilno pognojenih travnikih, živina tudi mnogo rajši žre,

kakor ono, ki se je pridelala na nepognojenih travnikih. Krma s pognojenih travnikov je tudi bolj tečna nego z nepognojenih. Bonnelaf in Touchart sta dooznala, da so vsebovale travniške rastline pred gnojenjem samo 0.20 odstotka fosforove kisline. Pozneje, ko se je travnik pognojil za 10 metr. stoli 14 odstotne Thomasove žlindre, se je v senu, ki je vsebovalo poprej 0.2% metuljnic, množina teh zvišala na 0.5 odstotkov, a zvišala se je tudi množina fosforove kisline, ki je znašala poprej 0.3, na 0.5 odstotkov. Podvojila se je pa tudi množina dušca, isto tako se je zvišala množina pridelka od 4020 na 7300 kg. Gotovo je, da množina pridelka na vsak način naraste, ako se travniki racijonelno gnoje.

Kar se fiče časa, o katerem naj se travniki pognoje, se je pokazalo, da je jesen za gnojenje travnikov najboljša. Ako bi kdo iz kateregakoli vzroka ne bil v stanu pognojiti travnikov že v jeseni, pognoji jih lahko pozimi, pa tudi celo šele spomladi.

—:—

### Kako se lahko rdeča ali štajerska detelja posuši?

Če hočeš domačo ali štajersko deteljo posušiti brez tako zvanih ostrgač ali piramid, potem ravnaj tako-le: Ko si deteljo pokosil, pusti jo nekoliko časa na miru, da uvene. Če leži redka detelja na

rahlem, uvene že v nekaj urah, ako pa leži na gostem, potem uvene šele v pol do enem dnevu. Kar se je pokosilo zjutraj, se pop. že lahko spravljaja. Detelja se zloži nato v male, 1 m visoke in  $\frac{3}{4}$  m široke kopice na rahlo. Te kopice naj se napravijo v vrstah in med posameznimi vrstami naj se pusti toliko prostora, da se gre lahko z vozom med nje. Ko se je vsa detelja zložila v kopice, naj se deteljišče pograbi na čisto in kar se dobi detelje pri tem delu, naj se dene narahlo vrh drugih kopic ali pa napravi z njo par novih. Glavno, na kar je treba gledati pri tem, je to, da so kopice kolikor mogoče ozke, kajti to je velikega pomena v slučaju dežja; sicer pa kolikor ožje so kopice, tolikor lažje prihaja v nje zrak in gorkota. Po nekolikih dneh se kopice večinoma skozi in skozi presušene in kvečjemu je na teh ležeča plast še dozdevno sveža, kar pa v resnici ni. Nekaj ur prej, preden se začne detelja zvažati domov, naj delavci kopice z vilami prebrnejo na glavo. To delo se ima izvršiti zjutraj, dokler so kopice še nekoliko rosne ali vohke, to pa radi tega, da se preveč listja ne zdrobi. Eno ali kvečjemu dve uri po obračanju se že vse docela posuši, nakar se zvozi domov in spravi na senik. Na ta način posušena detelja je mehka kot svila, lepo zelena in takšna, kakor če bi se bila sušila na piramidah. Ta način sušenja detelje pa ima še to dobro, da se deteljni lističi ne oddrobe, ker se vržejo kupčki z vilami kar naravnost na voz.

## KMETIJSKI POUK.

### Praktična kmetijska šola v Pazinu.

Prejeli smo:

Praktična kmetijska šola v Pazinu, kjer se pred vsem poučuje živinoreja, stopi letos v novembru v IX. leto svojega obstanka. Naučno ministrstvo je povzdig-

nilo šolo v moralno bitje in ji dalo na razpolago obilno sredstev.

Redni učni tečaj traja celo gospodarsko leto, t. j. od novembra do oktobra naslednjega leta. Zavod pa ima poleg glavnega tečaja tudi pripravní tečaj, v katerem se mladeniči pripravljajo za

vstop v redni tečaj, in še tretji dopolnilni tečaj. Predavanja se vršijo v predpoldanskih urah in so razdeljena tako, da učenci rednega tečaja morejo in morajo obiskovati tudi nekatera predavanja pripravnega tečaja, da izpolnijo svoje znanje. Predavanja obsegajo sledeče predmete:

1. V pripravnem tečaju: jezik, nrvnost, zemljepis, računstvo, zemljemerstvo in risanje, naravoslovje, splošno kmetijstvo, čebelarstvo, svilorejo, telovadbo, petje, veronauk;

2. v rednem tehničnem tečaju: kmetijstvo, živinorejo, sirarstvo, sadjerejo, vinogradništvo, prašičerejo, perutninarstvo, kemijo, knjigovodstvo, gozdarstvo, jezik in zgodovino, kmetjsko zdravstvo, telovadbo, petje in veronauk;

3. v dopolnilnem tečaju:

One predmete, za katere ima gojenec posebno veselje in v katerih se hoče izpopolniti.

V šolo se sprejemajo na podlagi sprejemnega izpita samo kmetjski sinovi iz Julijske Krajine, ki so končali ljudsko šolo in 16. leto starosti. Isto velja tudi za zunanje gojence, za slušatelje in praktikante. Vsi mladeniči, katerih starši ne živijo v Pazinu, morajo stanovati v zavodu.

Za notranje gojence je v šolskem zavodu na razpolago 30 mest, in sicer: a) 12 brezplačnih, b) 18 takih, za katere se plača vnaprej po 120 lir mesečno.

Mladeniči, ki se želijo vpisati, morajo vložiti prošnjo čimprej, a najkasneje do 31. oktobra t. l., katere naj se pošlje v priporočenem pismu na naslov: Ravnateljstvo praktične kmetijske šole, Pisino, Istria.

Prošnja mora biti podpisana od načelnika občine in opremljena s sledečimi prilogami: odpustnico iz ljudske šole, domovnico, rojstnim listom, spričevalom o zdravju, spričevalom o dobrem nrvnem in političnem obnašanju, ubožnim listom (samo pri prošnjah, s katerimi se prosi ob enem tudi za brezplačno mesto).

Vsi, ki bodo sprejeti v šolo, morajo plačati vnaprej v dveh obrokih 100 lir za nabavo šolskih potrebščin ter za orodje, ki postane na koncu tečaja gojenčeva lastnina. Vsak gojenec ima stanovanje in hrano v zavodu in mora biti preskrbljen s potrebno obleko in perilom, a poleg tega mora prinesiti s seboj vsaj dva para rjuh, en pokrivač, dve blazini in štiri brisalke.

Tisti, ki bodo sprejeti, dobijo pravočasno poziv, naj pridejo v šolo. Za natančnejša navodila naj se prizadeji obrnejo na ravnateljstvo šole v Pazinu.

## ZAKONI IN ODLOKI.

### Šesti nacionalni tečaj za žitno bitko.

Uradni list »Gazzetta Ufficiale« je v svoji številki od 16. avgusta objavil dekret načelnika vlade z dne 6. avgusta 1928., ki razpisuje šesti nacionalni natečaj za »žitno zmago« v letu 1928–1929. Natečaja se lahko udeleže vsi pridelovalci žita iz kraljevine in iz severno-afriških kolonij. Natečaj je razdeljen v pokrajinsko in v nacionalno tekmovanje. Toliko pri enem kolikor pri drugem tekmovanju se bodo razdeljevale nagrade po nasled-

njih treh kategorijah: mala posestva, srednja posestva in velika poljedelska podjetja.

Prošnje za pripustitev k natečaju se bodo morale predložiti do 31. marca 1929 predsedniku pokrajinske komisije za žitno propagando.

Natečaj ima namen, dati pobudo pridelovalcem žita za čim večje in umnejše izkoriščanje zemlje, da se dvigne žitna proizvodnja in se s tem v državi odpravi potreba po tujem žitu.

Za 6. natečaj so se uvedli razni novi predpisi, tako da bo bolj odgovarjal namenu vlade. Tekmovanje se bo vršilo najprej v bolj omenjenem krogu — v pokrajini. Nagrade bo razdeljevala pokrajinska komisija za žitno propagando. Šele po tem tekmovanju se bo vršilo nacionalno tekmovanje. Vsaka pokrajinska propagandna komisija bo poskrbela, da bo sleherno izmed onih poljedelskih podjetij, ki se bodo udeležila natečaja, obiskala posebna komisija, ki bo obiskala ta podjetja, jih razdelila v kategorije in sestavila predloge za podelitev nagrad. Ta posebna komisija se bo posvetovala z vsemi tehničnimi voditelji kmetijskih posevalnih šol.

Za pokrajinska tekmovanja je določenih 1 milijon in 200 tisoč lir nagrad. Za nacionalno tekmovanje je določenih petnajst nagrad v skupnem znesku 480 tisoč lir. Zmagovalci v nacionalnem natečaju za žitno zmago bodo poleg častnega priznanja za svoje zasluge dobili tudi znatno denarno nagrado.

Pri razdeljevanju nagrad se bodo upoštevali: največji povprečni pridelek

žita v razmerju s srednjim pridelkom določene cene; obdelava zemlje s stroji, s katerimi razpolaga podjetje; način gnojenja; uporaba izbranih semen; dobro in skrbno nadzorovanje njiv. Poleg tega se bodo upoštevale še razne druge okoliščine, kakor na pr. način sejanja, število živine itd., tako da bo pri natečaju za žitno zmago prišla v poštev tudi celotna gospodarska uredba podjetja.

Z razpisom 6. nacionalnega natečaja za žitno zmago je hotel načelnik vlade ponovno podčrtati smernice, katerim je sledila vlada v svojem dosedanjem delu za žitno osamosvojitve države. Natečaj je ena glavnih pobud v žitni bitki in bo gotovo pripomogel do tega, da se bo proizvodnja žita stalno večala ter da bo poljedelstvo sploh zadobivalo vedno večji razmah.

V skladu z navodili načelnika vlade je državni podtajnik ministrstva za nacionalno gospodarstvo on. Martelli že razposlal pokrajinskim poljedelskim komisijam okrožnico, vsebujočo nasvete, katerih namen je, doseči, da bo natečaj žel čim večje uspehe.

## GOSPODARSKI KOLEDAR.

### September.

**Poljedelstvo:** Mnogokrat odtrgavajo predčasno listje krmske pese, kar je v veliko škodo razvoju in rašči pese. Poskusi so dokazali, da je pridelek in redilnost pese, kateri se listje trže, manjši nego pri pesi, ki se ni obtrgavala. Istotako se je dognalo, da dá turščica za eno petino manjši pridelek, ako se ji poreže deloma listje ali celo vršiči. Vršiče poreži s stebel kvečjemu šele takrat, ko je začelo spodnje turšičično listje dobro rumeneti. — V tem mesecu se izeže in spravlja krompir. — Ta mesec se posebno v goratih in bolj hladnih krajih poseje ozimno žito (pšenica, rž in ječmen). Na

vsak način skrbi, da pride ozimno žito pravočasno v zemljo, tako da se lahko še pred zimo dobro obraste. Le če se dobro ukorenini in obraste, lahko kljubuje ozimno žito mrazu in mokroti. Za setev pripravi zemljo dobro in glej, da je rješ le zdravo, čisto, pravo, kaljivo, debelo, težko, polno in zrelo zrnje, ker le od takega smeš pričakovati dober pridelek. — V kapusniku ali zeljnikih, kjer je kapus napaden po gosenicah kapusovega belina, uničuj gosenice.

**Živinoreja:** Kdor krmi mlečnim kravam samo zeleno turščico ali pitnik, naj pomni, da nudi s to krmo kravam premalo beljakovinskih snovi. Zato naj polkladajo poleg pitnika tudi močna krmila,

pred vsem orehove tropine, ki so najcenejše; dobijo se pri Kmetijskem društvu v Gorici ali pri Kmetijski družbi v Trstu. Pridatek tega krmila je potreben tudi vprežni živini, ki opravlja težka dela. Oskrbuj in krmi primerno močno breje krave in svinje, da se izogneš zvrženju. Ne pokladaj jim pokvarjene in težkoprebavne krme. Krmi živini z vso previdnostjo takšna krmila, ki rada povzročajo napenjanje. Krmi dobro tudi kokoši ob času menjave perja, ki se vrši v tem času in traja navadno 6 do 8 tednov.

**Čebelarstvo:** V tem mesecu se začne jesenska paša na ajdi in žepku. Ko se ta konča, smatramo lahko, da je čebelarstvo letos zaključeno. Čebelar mora začeti misliti že na vzimovanje. Njegova prva skrb mora biti ta, da bodo čebele imele dovoljno medu za zimo v panju. Čebelar mora pregledati vse panje in natančno ugotoviti njih stanje. Brezmatične družine in slabiče je nemudoma združiti. Držanje takih panjev čez zimo je nezmiselno, ker od njih ne bo nikdar koristi. Če združuješ brezmatično družino z družino, ki ima matico, storiš lahko to brez skrbi, da bi tuje čebele ubile matico. Če pa združuješ dva slabiča, ki imata oba matice, pa dobro storiš, da matico zapreš v kletko. S tem jo obvaruješ morebitnega napada od pridruženih čebel. Pred združitvijo poškrapi čebele z oslajeno vodo in zadimi jih nekoliko. V septembru je veliko os in sršenov, ki silijo v panje. Zato dobro storiš, da žrelo nekoliko zožraš. V tem mesecu je špekulativno pitanje zelo priporočljivo, z njim pospešiš zalego in s tem dosežeš veliko mladih čebel, ki bodo izvrstno prezimile. Pri špekulativnem pitanju pa moraš biti zelo previden, da ne privabiš roparic.

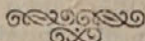
**Kletarstvo:** Pomni, da se trgalev bliža. Pripravi si vso potrebno posodo že sedaj, da ti bo pri rokah, ko jo boš rabil.

V sadovnjaku obiramo sadno drevje. Zgodnje jesenske sorte trgajmo, preden prezore, da se nam delj časa ohranijo sočne. Kasne jesenske, posebno pa zimске sorte naj ostanejo na drevju kolikor mogoče dolgo. Prerano obrano sadje vene v shrambi, je manj vredno in se slabo drži. Obirajmo sadje vedno v lepem vremenu. Vsako jutro poberimo vse odpadlo sadje. Boljše posušimo ali porabimo v kuhinji, drobno in nezrelo pokrmimo prašičem. Ako še nismo podprli močno obloženih sadnih dreves, je sedaj skrajni čas, da se nam ne polomijo veje, ali da nam močnejši veter ne otrese sadja. Začnimo pravočasno s sušenjem sadja, da ga sproti pospravimo, po vrsti, kakor pri. Skrajni čas je, da pripravimo stiskalnice in posodo. Prezračimo in osnažimo dobro prostore, kamor bomo spravili zimsko sadje. Nabirajmo pečke, češpljeve in breskove koščice, katere smo v oktobru sejali ali stratificirali. Za jesensko sajenje preskrbimo pravočasno sadno drevje, skopljimo jame ter pripravimo kompost in kole.

Na zelenjadem vrtnu sejmo na praznegredice zimsko solato, špinačo in motovilec. Proti koncu meseca presajamo na posebne gredice v plitve jarčke zimsko solato. Endivijo vežemo po potrebi. Paradižnikom porežemo nad zadnjim nastavkom vrhove, da pospešimo zorenje plodov. Odstranimo vse suhe in velenliste. Zelenih in zdravih listov ne trgajmo, s tem oviramo razvoj in zorenje plodov.

Koncem meseca sadimo šalote in zimski česen. Okopljimo še enkrat špargeljeve nasade ter oplevimo in pognojimo s preperelim gnojem jagodne nasade.

Pred vsem zatirajmo plevel, da se nam ne razraste in ne obrodi semena. Pripravljajmo kompost in gnoj. Lovimo zlasti miši in voluharje, ki se v tem času prav radi pokažejo na vrtnu.



## VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

**Št. 79.** — F. V. v B. bi rad to jesen začel kopati mal vinograd za poizkus. Zemljišče leži v solnčnem položnem rebu. Kraj je za vinogradništvo (v bližini Vremske doline na Krasu) le bolj malo ugoden, vendar so bili nekdanj v tem kraju vinogradi, ki jih je pa uničila trtna uš. Svetujte mi, katere trtne sorte naj zasadim in na katerih ameriških podlagah naj bodo cepljene te trte.

**Odgovor:** Za vaš kraj bi bile najboljše le one vrste trt, ki zgodaj zorijo. To so za belo vino: žlahtnina, zgodnja iz Lahnske doline (Frühe von der Lahn), rdečkasta kraljevina. Za črno vino: portugalka, plavi burgundec in merlot. Za podlago izberite riparijo portalis, ker na trtah, ki so na to podlago cepljene, zori grozdje zelo zgodaj. Svetujemo Vam tudi, da držite trte nizko pri tleh, ker na nizkih trtah grozdje prej dozori kakor na visokih. Tudi bi bilo dobro, da pogrnete tla vinograda s skrlami od laporja ali opoke.

**Št. 80.** — R. P. v K. bi rad vedel, kako naj napravi marmelado iz fig.

**Odgovor:** Marmelado iz fig napravite tako-le: Zmečkajte fige in na vsak kg fig pomešajte 30 dekagramov sladkorja v prahu. To denite potem v čist kotel iz bakra in pristavite k ognju, ki pa ne sme goreti preveč. Med neprestanim mešanjem kuhajte to tako dolgo, da bo iz fig nastala gosta polenti podobna snov. To marmelado napolnite še vročo v kozarce. Na površino marmelade v kozarcih pa potresite en ščepec salicilne soli (Acido salicilico.) Nato zvežite kozarec z pergamentnim papirjem. Če pa hočete, lahko marmelado tako dolgo kuhate, da bo postala zelo gosta in skoraj trda. Tako marmelada se drži tudi v lesenih posodah, ne da bi se pokvarila.

**Št. 81.** — Isti bi rad vedel, kje se dobe trte od modre frankinje, kabernetu in merlota.

**Odgovor:** Obrnite se na enega izmed teh treh trtničarjev na Krasu in sicer: Tavčarja, Ivanjigrad ali pa na trtnico Forčiča ali Pipana v Preserjeh pri Komnu.

**Št. 82.** — N. L. v H. vpraša kako visoko od tal se morajo privezati lepilni pasovi in če so taki pasovi koristni tudi za ostalo sadje.

**Odgovor:** Ker je najprimernejši čas za privezovanje lepilnih pasov na debela sadnega drevja mesec oktober, bomo v oktoberski številki napisali daljši članek o tej zadevi. Do tedaj vas prosimo potrpljenja.

**Št. 83.** — Č. v B. vpraša: Imam nekaj bolj slabega vina, iz katerega bi rad napravil kis, ali to vino se mi noče nikakor skisati. Kaj naj storim, da se bo skisalo?

**Odgovor:** Pomešajte med to vino par litrov dobrega vinskega kisa in postavite posodo na toplo mesto in videli boste, da se bo vino kmalu skisalo.

**Št. 84.** — J. Z. v M. bi si rad nabavil moštno tehtnico, ne ve pa, kje se lahko dobi in kako se dela z njo. Vpraša tudi, če se moštna tehtnica lahko rabi tudi za merjenje moči v vinu.

**Odgovor:** Moštna tehtnica je napravljena iz steklene cevi, katere ima na spodnjem koncu stekleno kroglo, napolnjeno s kroglicami iz svinca. Zgornji konec cevi je ožji in v njem se nahaja lestvica, ki je razdeljena v stopnje. Moštna tehtnica se rabi tako-le: Mošt, ki ga hočemo meriti, mora biti popolnoma sirov in komaj odtisnjen. Ta mošt precedimo skozi gosto krpo v kak visok kozarec. Kozarec napolnimo do vrha, da gredo pene čez rob. Nato spustimo počasno skrbno očiščeno moštno tehtnico v mošt. Opazili bomo, da bo moštna tehtnica plavala v moštu. Tem bolj ko bo mošt sladek, tem manj se bo tehtnica vanj pogreznila in narobe tudi seveda.

Ko se je plavajoča moštna tehtnica umirila, pogledamo na lestvico in ugotovimo, do katere številke se je moštna tehtnica pogreznila v mošt. Ta številka nam pove, koliko kg vsebuje ta mošt sladkorja. Ker vsak kg tvori eno stopnjo, rečemo potem ta mošt ima toliko in toliko stopenj. Dober mošt mora imeti vsaj 16 stop. Moštna tehtnica se ne da uporabljati za določevanje alkohola v vinu. Pač pa lahko sklepamo iz sladkornih stopenj mošta, na množino alkohola, ki jo bo imelo potem vino iz tega mošta. V to svrhu pomnožimo število sladkornih stopenj, ki jih pokaže moštna tehtnica, s številko šest. Dobljeno vsoto potem podelimo skozi deset. N. pr.  $18 \times 6 = 108 : 10 = 10,8$  stop. Moštne tehtnice se dobe pri tvrdki »Vinoagraria« v Gorici.

**Št. 85.** — Uredništvo je dobilo od večjih strani vprašanje, kaj je storiti letos s krompirjem, ki je že letos začel pod zemljo poganjati in delati male gomoljčke.

**Odgovor:** Da je krompir pod zemljo začel poganjati in delati male krompirčke je vzrok temu, da je krompir za časa dolgotrajne poletne suše, počival v zemlji. Ko je potem padel dež, je začel krompir poganjati, kakor bi bila spomlad. Da se to poganjanje kolikor mogoče prepreči, je potrebno krompir ob suhem vremenu izkopati in ga par dni sušiti na solncu. Krompir, ki je pod zemljo že letos napravil gomoljčke, ni več dober za seme.

**Št. 86.** — T. B. v K. bi rad vedel, če je še čas sejati rdečo deteljo.

**Odgovor:** Čitajte vendar v tej zadnji članek, ki je izšel v zadnji številki našega lista in videli boste, da je še čas za setev te detelje.

**Št. 87.** — Vprašanje: J. L. v M. bi rad drugo leto na spomlad sejal seme od gorščice za krmo. Ne ve pa, ali se takrat to seme še lahko seje, koliko stane in koliko se ga rabi na 1000 m<sup>2</sup> površine.

**Odgovor:** Gorščica se lahko seje tudi spomladi. Seme stane približno po 6 lir kg. Rabi se ga 2½–3 kg za 1000<sup>2</sup> površine.

**Št. 88.** — I. B. iz B. pri K. povprašuje: Prosim, da bi me poučili, kako bi odpravil neki neprijeten duh iz domačega oljkovega olja, ki ga od lanskega pridelka hranim v stekleni posodi (flaškon). Olje je bilo popolnoma zdravo in je še lepo rumeno in čisto. Čudno se mi zdi, kako je moglo v zamašenem flaškONU dobiti ta duh. Morda bi ga prekuhal?

**Odgovor:** Na vsakih 10 litrov olja mešajte 10–15 g »eponita«, ki ga dobite pri tvrdki »Vinoagraria« v Gorici. Po dodatku »eponita«, premešajte dobro olje in pustite ga na miru kakih 14 dni, da se učisti. Na to preločite olje v drugo posodo. Če nočete čakati, da bi se olje samo učistilo, ga lahko tudi prefiltrirate skozi papir za filtriranje.

## GOSPODARSKI DROBIŽ.

### Tolmin dobi sirarsko šolo.

Na zadnji seji pokrajinskega gospodarskega sveta v Gorici, ki se je vršila v avgustu, se je med drugim razpravljalo tudi o potrebi ustanovitve sirarske šole, take goriška pokrajina še nima, dasi je mlekarstvo v njenem gorskem delu —

zlasti po Šoški dolini — zelo razvito. Z ozirom na potrebo take strokovne šole se je na seji gospodarskega sveta sklenilo, da se sporazumno s pokrajinsko upravo ustanovi sirarska šola v Tolminu, ki je zato tudi najprimernejši kraj. Stroške bo krila pokrajinska uprava.

## Dva štipendija za kmetijske visoke šole.

Italijanska zveza zadrug v Piacenzi je razpisala dva štipendija po lir 1500 letnih za slušatelje visokih kmetijskih šol v kraljevini. Za ta dva štipendija lahko zaprosijo vsi oni mladeniči, ki imajo zadosten študij za obiskovanje visokih kmetijskih šol in so doma bodisi iz reške, istrske, tržaške in goriške provincije. Nadaljne podrobnosti se izvejo lahko v našem uredništvu.

—:—

## Delo pokrajinskega gospodarskega sveta.

V zadnjem času je pokrajinski gospodarski svet za Goriško s svojim sedežem v Gorici skušal rešiti več važnih vprašanj, zadevajočih gospodarsko plat goriške pokrajine.

Med drugim je bil sprejet načrt pravilnika, predlagan od kmetijskega urada za izboljšanje travnikov in kraških pašnikov, ki jih razpiše pokrajinski svet še to leto.

Določilo se je, da se zavzame svet pri ministrstvu poljedelstva za prosto voženje kmečkih vozov po javnih cestah, dasi ti vozovi niso opremljeni s pravilnimi obroči. — Odobril se je načrt, da se ustanovi sirarska šola. Naprosi se pokrajinska uprava glede tega, da se v ta namen izplača preostanek vojne oškodnine za škodo, ki jo je trpela v vojni bivša kmetijska šola. — Predlagalo se je več olajšav poljedelcem, oškodovanim radi toče. — Z namenom, da se zmanjša brezposelnost, se je sklenilo, naj se takoj začne z javnimi deli, ki so v načrtu in koš taka že odobrena. — Poudarjalo se je, naj se pospeši odobrenje načrta za izboljšanje Prevala pod Brdi in za ustanovitev zadruga za namakanje. — Gospodarski svet je tudi do-

ločil, da se izda pogozdovalni zadrugi poseben prispevek za obnovitev in popravilo od suše uničenih gozdnih nasadov. — Določilo se je tudi, da se z ozirom na predlog gozdne milice plača osobje, ki je v mesecu juliju ob priliki številnih gozdnih požarov pomagalo te slednje gasiti. — Zaprosi naj se ministrstvo nacionalnega gospodarstva za prispevek, ki se uporabi za povzdigo proučevanja problema namakanja v goriški pokrajini. Sprejelo se je več odredb glede kozje in goveje paše v goriških predelih naše pokrajine. — Odobril se je načrt in program za poklicni pouk kmečkih fantov in starejših poljedelcev za leto 1928—1929.

—:—

## Važnost prebiranja sadja.

Letos so v nekaterih gorskih predelih, ki niso trpeli toliko od suše, jabolka precej dobro obrodila. Zdaj bo kmalu nastopil čas spravljavanja jabolk. Kmetovalci, pobirajte skrbno jabolka in vršite trgatve le z rokami in nikakor ne tresite jabolk raz drevje. Takoj ob trgatvi sortirajte jabolka, bodisi po vrsti, kakor tudi po debelosti in kakovosti. Tako sortirana jabolka boste lahko zmeraj lažje in bolje prodali kakor nesortirana. Slabejše blago obdržite za domačo porabo in za napravo mošta, boljše blago pa prinesite na trg. Pazite tudi, da sadja prezgodaj, ko ni še godno, ne pobere, ker nedozorela jabolka v shrambi venejo in ne zadobe nikdar pravega in dobrega okusa.

### „Naš panj“

opis in praktičen navod, kako naj čebelarimo v njem. - Knjigo mora imeti vsak napreden čebelar.

Razpošilja jo tvrdka

**Žnideršič & C.o** - Villa delj Nevoso  
za Lit. 14.— franko.